

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1894/1-XXI/5
30.12.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XVI редовној седници, одржаној дана 30.12.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије о докторској дисертацији: РАЗВОЈ ЕСТЕТСКЕ ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ СЛИКА, кандидата Драгана Јанковића и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 23.03.2010. године.

Кандидат Драган Јанковић објавио је рад: Поређење факторске структуре. Кратке скале за процену базичних димензија личности на узорку деце и одраслих, Емпиријска истраживања у психологији, Филозофски факултет, Београду 2014, 134-138.

Доставити:

- 1x Универзитету у Београду
- 1x Комисији
- 1x Стручном сараднику за докторске дисертације
- 1x Шефу Одсека за правне послове
- 1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
04/1-2 бр.6/2639 (број захтева)	
8.01.2015. (датум)	

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Драгана (Милан) Јанковића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Драган (Милан) Јанковић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под
насловом:

Развој естетске преференције слика

Универзитет је дана 23.03.2010. својим актом под бр 612-152/23-10 дао сагласност на

предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Развој естетске преференције слика

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Драгана (Милан) Јанковића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 25.09.2014. одлуком факултета под бр 1307/1-ХП/6 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Слободан Марковић	ванредни проф.	психологија	Филозофски ф.
2. др Јован Мирић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Горан Кнежевић	редовни проф.	исто	исто
4. др Бојан Шкорц	ванредни проф.	исто	ФЛУ

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној 30.12.2014.
дана _____

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ ДРАГАНА ЈАНКОВИЋА
„РАЗВОЈ ЕСТЕТСКЕ ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ СЛИКА“

На XIV редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета, одржаној 25. септембра 2014. године, именовани смо у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације Драгана Јанковића, под насловом *Развој естетске преференције слика*. Пошто што смо прегледали и анализирали добијену дисертацију, подносимо Већу следећи извештај.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Драган Јанковић је рођен 05. 11. 1973. године у Краљеву. Студије психологије уписао је 1994. године на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду. На истом факултету одбранио је дипломски рад под менторством проф. др Александра Костића. Од 2004 ради као асистент на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду (Увод у развојну психологију, Развојна психологија). Од 2008. године налази се на докторским академским студијама на Филозофском факултету Универзитета у Београду. Ангажован у оквиру научно-истраживачка пројекта: Фундаментални когнитивни процеси и функције (ОН 179033). До сада је објавио 1 поглавље у монографији међународног значаја, 6 чланака у стручним публикацијама, имао 25 излагања на међународним скуповима штампаних у изводу и 28 излагања на домаћим скуповима штампаних у изводу.

Дисертација под насловом *Развој естетске преференције слика* написана је на 235 страна (кад се оване додају насловне стране, страна са подацима о комисији, апстракти и прилози број страна је 288). Рад садржи 10 слика, 26 графикана, 47 табела и 16 прилога. У дисертацији је цитирано 307 референци.

2. Предмет и циљ дисертације:

Проблем којим се кандидат бавио у овој дисертацији обухвата три велике психолошке области – емоције, експерименталну естетику и развојну психологију. Циљ саме дисертације био је да испита природу повезаности три димензије афективног доживљаја (валенца, побуђеност и когнитивна евалуација) и естетске преференције слика код деце три узраста. За разлику од ранијих студија које су биле усмерене на садржај естетске преференције (стимулусни фактори естетског суда), ово истраживање је фокусирано на механизме који стоје у основи естетске преференције на различитим узрастима. При томе, овде се феномену естетске преференције приступа из позиције димензионалних теорија емоција. Конкретније, ослањајући се на своја претходна истраживања Јанковић формулише посебан референтни оквир кога чини тродимензионални модел афективног доживљаја тј. евалуативне димензије валенце, побуђености и когнитивне евалуације. Полазећи од налаза ранијих, међусобно неповезаних студија, Јанковић покушава да унутар истог концептуалног и истраживачког оквира испита развојно-естетске ефекте низа фактора, као што су познатост, побуђеност, занимљивост, пријатност, лакоћа процесирања, типичност и смисленост, разумљивост.

Овако опште постављен проблем кандидат је разложио на неколико посебних циљева које је реализовао у различитим експериментима:

1. Циљ првог експеримента био је испитивање међусобне повезаности евалуативних димензија и естетске преференције код испитаника узраста 9, 13 и 18 година. Прецизније, циљ овог експеримента био је да се утврди које су евалуативне димензије најуже повезане са естетском преференцијом, како се та повезаност манифестује на различитим узрастима, и најзад, какав је међусобни однос самих евалуативних димензија на различитим узрастима.

2. Циљ другог експеримента био је да се утврди које критеријуме испитаници узраста 9, 13 и 18 година користе при естетској процени слика, као и да ли постоји разлика у заступљености појединих критеријума на различитим узрастима. Поред тога, циљ је био да се спецификује повезаност афективног доживљаја тих критеријума и естетске преференције слика.

3. Циљ трећег експеримента био је да систематским варирањем валенце као једне од три димензије афективног доживљаја, утврди ефекат који има на естетску преференцију визуелних стимулуса код испитаника из три узрастне групе.

4. Циљ четвртог и петог експеримента био је да се систематским варирањем когнитивне евалуације (тј. познатости, јасноће, разумљивости) стимулуса испита ефекат који ова димензија има на естетску преференцију визуелних стимулуса код испитаника из три узрастне групе.

5. Циљ шестог експеримента био је да систематским варирањем побуђености и валенце испита однос ове две димензије при естетској процени визуелних стимулуса код испитаника из три узрастне групе.

3. Основне хипотезе истраживања:

У својој дисертацији Драган Јанковић је извео шест експеримената са циљем да тестира следеће хипотезе:

1. Све три димензије афективног доживљаја (валенца, побуђеност и когнитивна евалуација) значајно су повезане са естетском преференцијом слика код испитаника сва три узраста. Од три испитиване димензије афективног доживљаја највећу повезаност са естетском преференцијом имаће валенца.

2. У складу са налазима претходних истраживања која су испитивала развој естетске преференције слика очекивало се да ће се испитаници узраста 9, 13 и 18 година разликовати по критеријумима које узимају у обзир приликом доношења одлуке шта је за њих лепо или ружно (тема, боја, експресија, формални аспекти слике итд.).

3. У оквиру процедуре афективног примовања систематско варирање валенце стимулуса-примова имаће значајан ефекат на естетску преференцију стимулуса-мета код испитаника сва три узраста и то тако што ће као најлепше бити процењене слике које су асоциране са позитивном афективном валенцом, потом слике које су асоциране са неутралном валенцом и као најмање лепе слике које су асоциране са негативном валенцом.

4. Са повећањем познатости стимулуса (услед поновљене изложености) доћи ће до повећања естетске преференције слика код испитаника сва три узраста, али не у истој мери. Ефекат претходне изложености на естетску преференцију ће бити најмањи код испитаника узраста 9 година, а највећи код испитаника узраста 18 година.

5. Испитаници сва три узраста ће преферирати стимулусе код којих лакше могу да уоче садржај који је на слици приказан, тј. слике које су им јасније, разумљивије и смисленије, у односу на слике на којима не могу лако да уоче приказани садржај и које су им спрам тога мање јасне, смислене и разумљиве.

6. Систематско варирање валенце и побуђености визуелних стимулуса имаће значајан ефекат на естетску преференцију на сва три узраста и то тако што ће као најлепше бити процењене пријатне и високо побуђујуће слике, а као најмање лепе непријатне и ниско побуђујуће слике.

4. Кратак опис садржаја дисертације:

Докторска дисертација Драгана Јанковића има три главна дела. Теоријски (уводни) део, методолошки (емпиријски) део и закључак.

Теоријски део рада обухвата концептуално-методолошку анализу феномена преференције као и приказ истраживања развоја естетске преференције крајем двадесетог века. У овом делу рада кандидат дискутује различите теоријске импликације класичних теорија афективног доживљаја, као и различите алтернативне теорије (димензионални приступ). Посебан одељак у овом делу рада посвећен је проблему развоја естетске преференције.

Методолошки део рада обухвата опис циљева и хипотеза. Након тога приказано је шест експеримента са стандардном структуром коју чине следеће ставке: испитаници, стимулуси, процедура, резултати и дискусија.

Завршни део рада чини *Завршна дискусија* у којој кандидат нуди сопствену интерпретацију добијених резултата, као и *Закључак* у коме даје опште импликације налаза и њихов значај за стицање дубљег увида у феномен развоја естетске преференције слика. На самом крају рада наведени су списак литературе и прилози.

5. Остварени резултати:

У првом експерименту испитивана је повезаност афективних димензија и естетске преференције на различитим узрастима. Резултати су показали да су валенца, побуђеност и когнитивна евалуација високо корелирани са естетском преференцијом на сва три узраста. Ови налази су у складу са претходним истраживањима и теоријама које су истицале позитиван ефекат који на естетску преференцију има пријатност стимулуса, познатост, разумљивост, јасноћа и смисленост. Такође, резултати првог експеримента су показали да (1) три афективне димензије заједно објашњавају око 95% варијансе естетске преференције на узрастима од 13 година и 18 година и око 97% варијансе естетске преференције на узрасту од 9 година. У другом експерименту испитаници су процењивали афективни доживљај појединачних (вербално исказаних) значења које придају опаженим сликама. Резултати су показали да на узрасту од 18 година око 98%, на узрасту од 13 година, око 96% и на узрасту од 9 година, око 94% варијансе естетске преференције слика може да се објасни валенцом, побуђеношћу и когнитивном евалуацијом појединачних значења која су активирана при посматрању слике. Високи проценти објашњене варијансе у првом и другом експерименту сугеришу да тродимензионални модел афективног доживљаја представља адекватан теоријски оквир за изучавање естетске преференције визуелних стимулуса.

У првом и другом експерименту добијени су слични налази о промени у јачини повезаности валенце, побуђености и когнитивне евалуације са естетском преференцијом на различитим узрастима. Наиме, у првом експерименту корелација валенце са естетском преференцијом је висока и додатно расте са узрастом, док за побуђеност и когнитивну евалуацију та корелација значајно опада са узрастом. У другом експерименту корелација валенце са естетском преференцијом је висока и не показује значајну разлику на узрастима од 9 и 18 година, док корелација побуђености и когнитивне евалуације са естетском преференцијом, као и у првом експерименту, значајно опада са порастом узраста. Имајући у виду да резултати прва два експеримента показују да са узрастом опада корелација побуђености и когнитивне евалуације са естетском преференцијом, онда би се очекивало да ће се слична структура резултата добити и у наредним експериментима. Међутим, налази четвртог и петог експеримента у којима је испитивана веза когнитивне евалуације и естетске преференције, не указују на такву тенденцију. Резултати четвртог експеримента не потврђују такав тренд јер је ефекат познатости на естетску преференцију најјачи само на узрасту од 18 година. Пети експеримент у коме је испитивана естетска преференција више и ниже флуентних кубистичких слика показује да нема значајне интеракције флуентности и узраста: испитаници свих узрасних група подједнако преферирају разумљивије у односу на мање разумљиве слике. Шта се тиче побуђености, у шестом експерименту побуђеност имала исти, позитиван ефекат на естетску преференцију на узрастима од 9 и 13 година, док је ефекат на узрасту од 18 година био обрнут, тј. испитаници су преферирали ниже побуђујуће стимулусе.

Структурални модел релација евалуативних димензија и естетске преференције из првог експеримента сугерисао је да постоји директно каузално деловање валенце и побуђености на естетску преференцију док утицај когнитивне евалуације није директан, већ се остварује преко друге две димензије и то превасходно преко побуђености. Међутим, четврти и пети експеримент у којима је варирана само когнитивна евалуација, док су валенца и побуђеност биле константне, сугеришу каузално деловање когнитивне

евалуације на естетску преференцију. Налази тих експеримената су у складу са тзв. „моделом процесуалне флуентности“ и одговарајућим емпиријским налазима о ефекту познатости, јасноће и смислености стимулуса на естетску преференцију.

6. Научни допринос дисертације:

У досадашњим истраживањима развоја естетке преференције слика најчешће су се испитивали естетски ефекти појединачних фактора, као што су тема (насликани мотив), пријатност, познатост, занимљивост и сл. док је у експериментима које је извео Драган Јанковић шири скуп независних варијабли методолошки смештен у јединствени референтни оквир дефинисан тзв. тродимензионалним евалуативним моделом. Поред несумњиве емпиријске вредности представљеног експерименталног истраживања, посебан значај ове дисертације састоји се у томе што кандидат нуди сопствени теоријски модел естетске преференције. Експериментална студија Драгана Јанковића представља емпиријску валидацију тродимензионалног модела афективног доживљаја. Реч је о моделу афективног доживљаја који, за разлику од сличних модела, поред валенце и побуђености укључује и димензију когнитивне евалуације. Релевантност ове три димензије поткрепљују различити психолошки, али и неурални подаци. При томе, валенца реферира на хедонички аспект афективне евалуације, побуђеност на конативни (мотивациони, акциони) и когнитивна евалуација на перцептивне, меморијске и у ширем смислу когнитивне критеријуме процене (познатост, јасноћа итд). Резултати изложених експеримената сугеришу да се тродимензионални модел показао добро у опису развојних промена пошто омогућава да се развој естетске преференције прати преко промене односа између три евалуативне димензије. Са друге стране, овај модел даје бољи увид у могуће механизме, тј. процесе који стоје у основи развоја естетске преференције. На тој линији анализе кандидат нуди теоријску скицу комплексних односа између афективних, когнитивних и конативних процеса при артикулацији естетског суда. Ради се о директној интеракцији емоција, значења и практичне комуникације детета (и шире гледано – субјекта, личности) и окружења.

7. Закључак:

Закључујемо да је дисертација Драгана Јанковића под називом *Развој естетске преференције слика* урађена у свему према одобреној пријави, да је оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану

Београд, 21. 11. 2014.

Комисија

Проф. др Слободан Марковић

Проф. др Јован Мирић

Проф. др Горан Кнежевић

Проф. др Бојана Шкорц